

УДК: 658:330.131.5

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЄЮ ОБОРОННОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Усаченко О. О.

к.держ.упр., Інститут законодавства Верховної Ради України, м. Київ

З часом, розширення масштабів виробництва може привести до негативних економічних наслідків і, отже, до зростання витрат виробництва одиниці продукції. Крім того, настає момент насичення попиту і задоволення потреб в цьому товарі, тобто подальше зниження ціни товару стає економічно невигідним. Розширене відтворення даного товару, яка досягла певних масштабів виробництва, не відшкодовує підприємству всіх

витрат. Внаслідок цього нереалізована маса товару "зводить непереборну перешкоду" перетворенню товару в гроші.

Настає момент, коли єдино можливим активним способом вирішення протиріччя між попитом і пропозицією на товар, є розширення поля підприємницької діяльності та виробництво декількох різнорідних товарів і послуг, тобто диверсифікація виробництва.

Отже, протиріччя між попитом і пропозицією породжує перешкоду на шляху руху товару і вихідну передумову диверсифікації виробництва.

Внутрішньою причиною розвитку продуктивних сил суспільства є протиріччя між об'єктивними і суб'єктивними факторами відтворювального процесу, що виявляється як суперечність між жорсткістю, стабільністю технології і гнучкістю, мобільністю робочої сили [2, с.56].

Спеціалізація виробництва як форма суспільного поділу праці обумовлює відокремлення споріднених в виробничо-технологічному відношенні підрозділів народного господарства. Таке відокремлення формує виробничий профіль підприємств, пристосований до виготовлення в великих масштабах однорідної продукції. Спеціалізоване підприємство обладнано, як правило, спеціальним та спеціалізованим автоматичним і автоматизованим технологічним обладнанням, яке встановлюється в потокових лініях і забезпечує безперервність виробничого процесу. Обмежена номенклатура продукції передбачає незмінність застосовуваної технології, що надає їй властивості стабільності і жорсткості. Однак робоча сила, як суб'єктивний фактор виробництва, характеризується гнучкістю і мобільністю, тобто здатністю пристосовуватися до мінливих умов і пересуванню.

Протиріччя між вищевідзначені характеристиками технології та робочої сили породжує матеріальну передумову можливості диверсифікації виробництва. Спеціалізація як форма організації виробництва не в змозі забезпечити повне використання живого праці. Жорсткість і стабільність технології заходить у суперечність із можливостями суб'єктивного фактору, знижує природну мотивацію праці, який за відсутності належної організації починає «само диверсифікуватись», прямуючи в суміжні виробництва [3].

Отже, розвиток продуктивних сил на основі дозволу власних внутрішніх протиріччя теж породжує суб'єктивні передумови диверсифікації виробництва.

Досягнення науки істотно розширюють можливості техніки і технології в напрямку гнучкості і адаптивності. Гнучкі виробничі системи (ГВС), гнучкі адаптовані виробництва (ГАП), що володіють високою мобільністю і універсальністю, дозволяють в короткий термін перебудувувати їх на обробку і випуск нової продукції, обробляти широкий набір деталей. Впровадження ГВС суттєво змінює ситуацію, що склалася, створюючи технологічну основу диверсифікації виробництва та розширення сфер підприємницької діяльності підприємств. Сучасний науково-технічний прогрес і потреби практики вимагають не вузькоспеціалізованої, а

універсальної робочої сили, коли перевага дає не володіння спеціалізованими навичками, а здатність до швидкої адаптації.

Обумовлені спеціалізацією економічні протиріччя, створюючи матеріальну передумову диверсифікації виробництва, не дозволяються нею раз і назавжди. Впливають з диверсифікації можливості, в свою чергу, загострюють протиріччя продуктивних сил [1, с.95]. Загострення цих протиріч призводить до кількісних і якісних змін знарядь праці і робочої сили.

Взаємовплив спеціалізації виробництва і його диверсифікації відображають дію об'єктивного економічного закону, який, з одного боку, визначає ринкові, а також внутрішньовиробничі (матеріально-технічні і соціально-економічні) передумови диверсифікації, а з іншого, характеризує умови, при яких диверсифікаційний процес, в свою чергу, стимулює появу нових напрямків спеціалізації.

Ефективність системи управління диверсифікацією в значній мірі залежить від того, якими мотивами керується керуючий орган, організовуючи диверсифікаційний процес і які цілі при цьому ставляться.

Вибір мотивів і цілей, в свою чергу, залежить від конкретного стану економічної системи, що визначає відповідний набір передумов диверсифікації. У зв'язку з цим слід розрізняти стабільно розвивається і кризову економіки.

Передумовами диверсифікації для першої виступають:

— нерівномірний розвиток галузей, що викликає необхідність перерозподілу ресурсів в відстаючі галузі;

— падіння норми прибутку в традиційному виробництві, що вимагає відтоку капіталу у виробництво з більш високою галузевою нормою прибутку;

— розвиток науково-технічного прогресу, що обумовлює виникнення нових високотехнологічних і, отже, більш ефективних виробництв.

Основними передумовами диверсифікації економічної системи, яка переживає глибоку кризу, є:

- кризовий стан всієї національної економіки, економіки окремої фірми, економіки регіону [4];

- неконкурентоспроможність традиційної продукції, дефіцит оборотних коштів при наявності нових, більш перспективних сфер прикладання праці і капіталу;

- наявність «незатребуваних» «ноу-хау» та тощо.

Що стосується мотивів диверсифікації, то їх слід розділити на стратегічні, техніко-технологічні, економічні, фінансові та соціальні. Кожна з перерахованих груп мотивів, безумовно, буде відрізнятися за змістом залежно від того, в якій економічній системі - стабільною або кризової вони формуються.

Серйозно відрізняються стабільно розвивається і кризова економіки та з можливим цілям диверсифікації.

Цілями диверсифікації стабільної економічної системи можуть бути:

- по-перше, економічна стабільність як на мікро-, так і на макроекономічному рівні;
- по-друге, зростання масштабів виробництва товарів і послуг;
- по-третє, максимізація прибутку, або її стабільне витяг.

У свою чергу, можливими цілями диверсифікації знаходиться в глибокій кризі економіки, на нашу думку, є:

- по-перше, забезпечення економічного зростання на підприємстві, в регіоні, в рамках всього народного господарства;
- по-друге, соціальна орієнтація економічного зростання;
- по-третє, досягнення повної економічної безпеки на всіх рівнях.

Ранжування передумов, мотивів і цілей диверсифікації для різних станів економічної системи дозволяє більш предметно визначити, в яких умовах розвивається диверсифікаційний процес в Україні і які заходи має робити держава для управління цим процесом.

Список літератури:

1. Андрощук Г.О. Інтелектуальна власність в наукоємних виробництвах і оборонній сфері в системі національної безпеки / Г.О. Андрощук // Наука та наукознавство.- 2014.- №4.- С. 90 -100.

2. Горбулін В.П., Шеховцев В.С.,Шевцов І.А. ОПК України: кроки до стабілізації діяльності та розвитку в умовах гібридної війни. / В.П. Горбулін, В.С. Шеховцев, І.А. Шевцов // Стратегічна панорама. – 2016. — №2. – С. 54 – 62.

3. Нова зброя України. Під редакцією В. Бадрака. Центр дослідження армії, конверсії та роззброєння. 2015 р. – С.68.

4. Олексенко Р. І. Політика забезпечення конкурентоспроможності України на світовому продовольчому ринку в умовах глобалізації: тенденції та перспективи. Мелітополь: Колор Принт. 2011. – 200 с.